

Indhold

Den kolde Krig.....	2
Stormagter før 2v	2
Fra samarbejde til konfrontation 1945-47	3
<i>(FN og dets struktur</i>	3
<i>)</i>	
Modsætningerne mellem de tidligere allierede.....	3
Sovjetunionens og USA's mål s. 18-19.....	4
Konferencerne i Teheran, Jeta og Potsdam.	4
De første konflikter 1944-46	4
Østeuropas politiske fremtid	5
Den polske knude	5
ØstEU i øvrigt.....	5
Tysklands fremtid efter Anden Verdenskrig.....	6
Tysklands fremtid d. 25-28.	6
Erstatningsspørgsmålet.	6
Modsætningerne skærpes.....	6
Bizonen oprettes januar 1947	6
Fra samarbejde til konfrontation 1945-1948	6
Fra samarbejde til konfrontation 1945-47	6
Modsætningerne mellem de tidligere allierede.....	7
Alliancesystemer, styrkeforhold og våbenkapløb	7
Truemandoktrinen og Marshallplanen 1947.....	7
To tyske stater	7
De to alliancesystemer	8
Warszawapagten 1955	8
Styrkeforholdet mellem øst og vest	8
Våbenkapløb og terrorbalance.....	8
Atlantpagten.....	8
Den kolde krig bliver endnu varmere	9
De væsentligste pointer fra siderne.	9
Planøkonomi.....	9
Planøkonomiens fiasko i Sovjetunionen 1853-1991.	9
De uoverskuelige planer	10
Halvhjertede reformer og voksende krise.....	10

Fra samarbejde til sammenbrud 1970-1991	10
Helsinki-aftalen 1975.....	10
Den kommunistiske ideologi vakler.....	10
Gorbatjov om reformerne + Reagans Evil Empire Speech	11
Den kommunistiske ideologi vakler s. 298-300.....	11
Gorbatjovs reformpolitik	11
Sovjetunionens sammenbrud.....	11
og <i>Wind of Change</i>	11
Propagandakrigen og berlinproblemet	11
Berlinmuren rejses 1961.....	11
Gorbatjovs reformpolitik	11
Demokratisering	11
De kommunistiske regimer i østEU falder 1989.....	12
Sovjets sammenbrud	12

Den kolde Krig

	Sovjet	USA
Styreform	Diktatur	Demokrati
Ideologi	Kommunisme	Liberalisme
økonomi	Planøkonomi	Kapitalisme/markedsøkonomi
	Warszawa-pagten	NATO

Sovjet

22 mill døde

Store dele af sovjet i ruiner

Verdens største hær

USA

Stort BNP (50% af v. bnp produceres i USA)

USA uberørt af krigen. (- Pearl Harber)

Få døde

Atombomben.

Stormagter før 2v

USA

England

Frankrig
Tyskland
Sovjet
Italien
Japan

Krav til Mashall- kontrakten ; Skulle gå i mod Sovjet/kommunist

Fra samarbejde til konfrontation 1945-47

Tyskland og Japan blev besejret af forskellige stormagter : Sovjetunionen, Storbritannien og USA.

Atlantehavserklæringen → efterkrigstidens ordning i EU skulle bygge på principperne om de enkelte folks frihed og ret til demokratiske styreformer. Efterfølgende tilsluttede Sovjetunionen sig.

Det blev grundlaget for FN. → 1945.

(FN og dets struktur

1. De forenede nationer
2. Atlantehavserklæringen -> efterkrigstidens ordning i EU skulle bygge på principperne om de enkelte folks frihed og ret til demokratiske styreformer. Efterfølgende tilsluttede Sovjetunionen sig.

Det blev grundlaget for FN. -> 1945.

3. Fornylse af forsøget på at skabe en universel organisation, der skabte ramme for international retsorden. (forebygge konflikter)
4. Permanent sæde -> Sovjetunionen, USA, Storbritannien, Frankrig og Kina)

Fornylse af forsøget på at skabe en universel organisation, der skabte ramme for international retsorden. (forebygge konflikter)

Permanent sæde → Sovjetunionen, USA, Storbritannien, Frankrig og Kina.

Der var dog konflikter internt. Sovjet imod USA og SB

5 vetolande

USA var styrket efter krigen → mere end halvdelen af verdens produktion.

Trods Sovjetunionen havde det hårdt under krigen var det muligt at stabilisere landets ressourcer grundet stor militær styrke, og befolkningsmæssige ressourcer. (herudover politiske system → diktatur)

Modsætningerne mellem de tidligere allierede

1. Delvist en traditionel rivalisering mellem stater om magt og indflydelse.
Central og øst EU -> domineret af Tyskland.
Churchill ønskede i 1944 af få aftale med Josef Stalin om afgrænsningen af Sovjetunionens og Storbritanniens indflydelsessfærer på Balkan.

Der opstod magttomrum i østlige Middelhav → udfyldt af USA.

USA tog afstand til gammeldags magt og interessesfærepolitik.

Fri adgang for alle økonomiske og politiske forbindelser → resulterede i USA's økonomiske styrke ville give en vældig dominans.

Frygt fra Sovjet da USA havde mulighed for verdensherredømme pga. monopol på atombomben og økonomiske styrke.

2. Forskelle i samfundsøkonomisk system- USA og SB var kapitalistiske → fri markedsøkonomi og privat ejendomsret til produktionsmidlerne
Sovjet -> planøkonomi med alle produkts-midler i statens eje.
3. Modsætninger m.h.t. USA og SSB = demokratiske flerpartisystemer
Sovjet → kommunistisk etparssystem.
USA frygtede kommunistisk verdensherredømme på sigt.

Sovjetunionens og USA's mål s. 18-19

Sovjet:

Økonomisk, der gik ud på at sikre, at Tyskland kom til at betale store summer efter krigen (krigsskadeerstatninger.)

Sikkerhedspolitik, at forhindre at de østlige stater igen blev gennemmarchområde for en fremmed stormagts invasion af Sovjet.

Det havde betydning for Øst EU da deres grundtræk i udenrig og forsvarspolitik skulle være i overensstemmelse med Sovjet.

ØstEU = Sovjetsindflydelsesfære.

Konferencerne i Teheran, Jalta og Potsdam.

1943 og 1945 blev der afholdt konferencer med allierede statschefer for at koordinere politik.

Teheran:

De snakkede om, at ændre Polens grænser efter krigen.

Roosevelt og Churchill accepterede Sovjets synspunkt.

Jalta:

Enighed om at sejrherrene efter Tysklands kapitulation skulle besætte hver sin del af Tyskland. Berlin skulle inddeles i 4 zoner.

Potsdam:

Der var ikke længere et direkte militært behov for samarbejde og modsætningerne forstærkes.

De første konflikter 1944-46

Koldekrigs opståen:

- ØstEUs politiske fremtid
- Tysklands fremtid
- Magtforholdene i Middelhavet.

Østeuropas politiske fremtid

Den polske knude

Problemet med de polske østgrænse var fra fredslutningen efter den polsk/sovjet krig i 1920-21. Polen havde erhvervet store lande områder med ikke-polske beboere. (ukrainere og hviderussere)

Efter tyskland og Sovjets fredspagt delte de Polen mellem sig.

På **Teherankonferencen** nåede de til enighed om, at grænsen skulle følge den linje, der blev aftalt mellem tyskland og sovjet i 1939.

Polens vestgrænse skulle dog rykkes på tysklands bekostning.

Der ønskes ikke kommunistisk dominans i Polen, så da Rusland oprettede en regering i Polen bestående af eksilkommunister protestere London, USA, England og polsk regering i London.

Warszawa blev lagt i ruiner efter, at den polske modstandsbevægelse fra London forsøgte at starte opstand mod tyskerne.

Trods tyskerne nedslagtede borgerlige modstandsbevægelser, lå Sovjet passivt og så til. Årsagen er diskuteret.

- Ikke havde forsyningslinjerne i orden og kunne ikke redde dem
- De holdte sig tilbage med fuldt overlæg mens den konkurrerede modstandsbevægelse blev udraderet.

Resultatet var en forøget magtfaktor hos Lubinregeringen.

ØstEU i øvrigt

Jalta --> Principerklæring om det frie EU.

Regeringsmyndighederne fik demokratiske elementer. Men grundet forskelligheder hos landene var love som frit valg svær at gennemføre praksis.

Stalin og Churchill indgik en procentaftale, der fordelte landene og indflydelse i procenter. Den blev ikke officielt godkendt af USA og var modsætning til Jaltalovene men den fungerede i praksis.

Det var Rumænien og Bulgarien der gav anledning til konflikt på grund af sovjets kraftige indgriben i de lokale politiske forhold.

USA:

Etablere ny demokratisk verdensorden bygget op omkring FN-organisation = international fred og sikkerhed + national selvbestemmelse og samfundsnormer der er demokratiske.

Roosevelt accepterede Sovjets metoder.

Historikere er uenige om de konkrete interesser i politik og økonomi:

1. Den officielle amerikanske krigsmål stort set var et dækkende udtryk for hvad der var USA's politik - den nye verdensorden var moralsk og idealistisk af USA's rolle i international politik eller manglende international erfaring og naivitet.
2. Roosevelts efterkrigsprogram under den idealistiske overflade var i særdeles god overensstemmelse med kontante amerikanske interesser. Samarbejdsordninger og FN vil være påvirket af USA

Tysklands fremtid efter Anden Verdenskrig

Tysklands fremtid d. 25-28.

Potsdam var afgørende for Tysklands fremtid i 1945.

Der skulle med tiden oprettes demokratisk centralregering for hele tyskland. Det eneste der lå fast, var et Tyskland skulle afrustes og afnazificeres.

Erstatningsspørgsmålet.

På jaltakonferencen havde Stalin foreslået at tyskland skulle betale 20 mill dollars til krigsskadeerstatninger + sovjet skulle have halvdelen. Det blev ikke accepteret, men der blev under potsdam opnået et kompromis.

Hver stat skulle betale krigsskadeerstatninger fra sin egen besættelseszone.

Modsætningerne skærpes.

Alvorlige uoverensstemmelser kom til udtryk i 1946. Sovjet tog initiativ til at samle kommunisterne og socialdemokraterne i et nyt parti, SED, tysklands socialistiske enhedsparti.

USA stoppede overførelserne af krigsskadeerstatningerne til Sovjet da Sovjet ikke har overholdt forpligtelserne med hensyn til leverancer af fødevarer og råvarer, der var modydelse til vestzonerne.

Bizonen oprettes januar 1947

Tysk selvforsyning kom som første prioritet hos England og USA igennem ny økonomisk politik.

Den amerikanske udenrigsminister opfordrede til at samle de fire zoner til en økonomisk enhed.

Byrnes erklærede det nødvendigt for USA at tage initiativ.

1. Tage initiativ til sammenlægning af de vestlige zoner uden at afvente de øvrige magters accept i kontrolområderne.
2. Der kunne blive tale om en delvis politisk samling af Tyskland
3. USA ville beholde sine væbnede styrker i Tyskland lige så længe det var nødvendigt at nå tilfredsstillelse løsninger af problemerne mellem besættelsesmagten.

Frankrig og Sovjet afslog og England og USA førte deres sammen = bizonen.

Første afvigelse af potsdam -> Et splittet tyskland.

Materielle og menneskelige ressourcer der dannede grundlag for den tyske militærmaskine. Berlin blev centralt, da det var, udover Østrig, det eneste sted med samarbejde og fælles regelsæt.

Fra samarbejde til konfrontation 1945-1948

USA + sovjet = supermagter.

Vestblokken og østblokken dominerede verdensbilledet.

Fra samarbejde til konfrontation 1945-47

Atlantehavserklæringen - aftalt, at efterkrigstidens ordening i EU skulle bygge på principperne om de enkeltes folks frihed og ret til demokratiske styreform.

FN var en fornyelse af forsøget på at skabe en universel organisation, der løser konflikterne på fredlig vis.

USA havde klaret sig godt gennem krigen, Storbritannien var nedslidt og berørt hvorimens Sovjet ligeledes var hårdt ramt, men den militære styrke var stor og det diktatoriske politiske system muliggjorde det at mobilisere landets ressourcer fuldt ud.

Modsætningerne mellem de tidligere allierede

Der er forskellige måder at anskue situationen på i modsætningsforholdet.

1. Traditionel rivalisering mellem staterne og tysklands fald gav et central og østEU tomrum. SB var ikke istand til at bibeholde det magt, er var i det østlige middelhav, hvilket blev udfyldt af USA. USA prøvede at tage afstand fra den gammeldags magt og interessepolitik, da de mente, der skulle være fri adgang for alle stater.

Alliancesystemer, styrkeforhold og våbenkapløb

Hvordan opfatter de hver især modparten, Hvordan opfattede de hinandens hensigter?

- Telegram fra den sovjetiske ambassadør i USA: USA efterstræber verdensherredømmet. Sovjetunionen er stærkere end før i tiden. Usa har strategiske baser i Sovjetunionen, så de tror de vil rette angreb mod dem. USA vil forbedre Tyskland og Japan til krig mod USSR.
- Telegram fra de amerikanske diplomater: De vil ødelægge den traditionelle livsform. Sovjetunionen er højest følsom over for magtens logik. De mener at de er for troende (fanatiske) De er ikke på nogen måder ude på fred. De er kloge men uimodtagelig over for fornuft.

Truemandoktrinen og Marshallplanen 1947

Vestens grænser forblev uændret.

Demokratiske styreformer havde overtaget, men der var stadig enkle kommunistiske partier. Specielt i Frankrig og Italien var de af en vis størrelse og landene havde en bred koalitionsregering i årene efter krigen. Den økonomiske svaghed gav kommuniterne en fordel, da det socialistiske system gav mulighed for at være løsningen.

Truemann trådte ind som modvægt til Sovjet og ville hjælpe det frie folk til mere demokratiske styreformer. Marshallhjælpen skulle stabilisere økonomien og politisk.

Den kaldes inddæmningspolitik, da hensigten var, at bremse eventuelt yderligere sovjet/kommunistisk ekspansion.

To tyske stater

Centralt konfliktpunkt mellem øst og vest, ar tyskland. Og det havde resulteret i 4 besættelseszoner. De kom aldrig til at fungere optimalt.

Sovjet = tyske kommunister på de vigtigste poster

Tre vestlige zoner:= borgerlige og socialdemokratiske tyskere.

Marshallkontrakten hjalp den vestlige del.

Det resulterede i to tyske stater -A

Forbundsrepublikken Tyskland i vest

Den tyske demokratiske republik i Øst(DDR, kommunistisk etparti)

De to alliancesystemer

Altaltpagten fra 1949: Forsvarsalliance med deltagelse fra USA, Canada, og vestEU-lande.

Atlantpagten: Grundstenen om solidarisk forsvar.

Det var "en for alle- alle for en" men i virkeligheden var det USA forsvarsgaranti for vestEU.

Der blev herunder skabt en fælles organisation → NATO.

OEEC → Blev etableret i 1948 som skulle modtage Marshallhjælpen.

Den liberaliserede handel mellem deltagerlandene ved at afvikle de importrestriktioner som de enkelte lande siden krisen i 1930 havde anvendt til at styre importen.

Warszawapagten 1955

Forsvarsorganisation → pagten., der var et sidestykke til Atlantpagten.

OEEC = formål at skabe rammer for friere international kapitalistisk økonomi

Comecon = skabe økonomiskarbejdsfordeling mellem medlemsgrænserne. → Under Sovjets ledelse.

Der blev skabt et afhængighedssystem.

USA havde nemt ved at bibeholde magten, hvor imens Sovjet flere gange måtte indtræde med militær magt.

Styrkeforholdet mellem øst og vest

Krigen mellem Sovjet og USA var præget af USA's atomvåbenmonopol.

Efterfølgende blev Sovjet en trussel mod NATO-stater.

Brintbomben blev afprøvet i 1952, og den var stærkere end atomvåbnet, men efterfølgende kom Sovjet ligeledes til det våben og kampen bliver relativt lige.

Terrorbalancen blev ligegjort efter Sovjet formåede at oprinde raketter forbundet til satellitter.

Med vekslende intensitet fortsatte kampen mellem dem til slutningen af 1980.

Våbenkapløb og terrorbalance

Sovjet forsøgte at statuere raketter på Cuba og spændingen var intens. Det udløste et forbud om prøvesprængninger af atomvåben. Ligeledes kom et forbud mod kernevåben i 1967

SALT-aftalen blev indført. = E aftale om et loft over antallet af supermagternes strategiske missiler.

Atlantpagten

i 1949 (grundsætningen om solidarisk forsvar)– forsvarsaftale med deltagelse af USA, Canada + vesteuropæiske lande som Storbritannien, Frankrig, Holland, Belgien, Luxembourg, Italien, Portugal, Norge, Island og Danmark.

Senere deltog Grækenland, Tyrkiet og Vesttyskland.

Senere forkortet med NATO (North Atlantic Treaty Organization)

Økonomisk var landene også forbundet af organisationen OEEC (The organization for European Economic Cooperation) – Etableret i 1948. -> Afspejlede amerikanske holdning om større frihed for handel og investeringer mellem landegrænser.

Warszawapagten i 1955 – (I mod Sovjetunionen organiserede et militært samarbejde med østEU.)

Deltagere var Sovjetunionen, Polen DDR, Tjekkoslaviet, Ungarn, Bulgarien, Rumænien og Albanien.

Comecon = Økonomisk samarbejdsorganisation i de kommunistiske lande i 1949. - > Skabe en økonomisk arbejdsfordeling mellem medlemslandene under Sovjetunionens ledelse.

Grundet fremgang i økonomisk vækst styrkede det den kapitalistiske samfundsmodel. Attraktivt at danne alliance med USA

Den kolde krig bliver endnu varmere

Vi husker lige på, at Den kolde krig ikke kun var i Europa. Læs om hvordan forholdene var i Asien. Hvordan skete blokdelingen i Asien? Hvorved adskilte den sig fra blokdelingen i Europa?

De væsentligste pointer fra siderne.

Japan stod som taber efter 2. verdenskrig. Efter atombomben i Hiroshima og Nagasaki nødvendiggjorde n kapitulation. De fik kun én besættelsesmagt = USA. Opbygningen fik amerikanskpolitisk betydning. I 1946 fik de demokratisk forfatning. (- militær) Amerikanske tropper i Japan.

Kina var en af sejrherrene. Det var dog delt mellem nationalistisk regering under Jiang Jeshi (støttes af USA) og kommunistisk oprør under Mao Zedong. Kommunisterne vandt. Indgik venskabs – samarbejdspagt med Sovjetunionen.

USA frygtede donimoeffekten – landende ville falde på stribe

Korea (kom omkring Koreakrigens betydning for USA) hidtil havde det været Japansk styret.

Nordkorea = hidtil styret af Sovjetunionen, oprør af Kim il Sung(kommunistisk)

Sydkorea = hidtil styret af USA, oprør af Syngman Rhee (autoritært, kapitalistisk)

Resultatet af en 3 år lang krig.

Sidestykke til NATO = SEATO (South Asian Treaty Organization) , som omfattede kolonimagterne Storbritanien, Frankrig, Australien, NewZealand, Filippinerne, Thailand og Pakistand.

Planøkonomi

Planøkonomiens fiasko i Sovjetunionen 1853-1991.

Økonomien i den kommunistiske del bygger på planøkonomi og kollektiv ejendomsret til produktionsmidlerne.

Begrundet med:

Marxistisk økonomisk teori

Politisk

Forudsætning for et klasseløst samfund.
Foregik det efter plan, ville der reduceres kaos og spild.

De uoverskuelige planer

Kompleksitet blev en krise.

Planen blev helt uoverskuelig hvilket resulterede i kaos. Reparation, vedligeholdelse og service blev svært at holde måltal omkring. Manglende reservedele førte til stillestående maskiner. Miljøproblemer blev ignoreret hvilket ligeledes førte til katastrofe.

Halvhjertede reformer og voksende krise

1960 -> Der blev forsøgt at forenkle systemet.

Reformerne var dog ineffektive.

I 1970 begyndte krisetiderne.

Femårsplanen 1971-1976 -> opstillet mål uden for rækkevidde.

Arbejdsprælen var elendig

Pjækkeri og druk var almindeligt.

Der blev produceret 12 gange så meget korn i USA som i sovjet.

Fra samarbejde til sammenbrud 1970-1991

1970 skete en vigtig ændring i Vesttysk politik over for ØstEU.

Vesttyskland havde nægtet officielt at anerkende grænsedragningen mellem Polen og DDR. Man havde ikke anerkendt DDR som stat. Afspændingspolitikken blev ført af Brandt, selvom der i den højreorienterede kredse i Vesttyskland blev anset som forædderi i den ideologiske kamp mod kommunismen og undertrykte regimer i ØstU.

Helsinki-aftalen 1975.

EU deltog + USA og Canada. Slutakt der resulterede i tre dele.

1. Principperne for relationerne mellem staterne i EU. Her lovede deltagerlandene at respektere hinandens suverænitæt og give afkald på at anvende magt mod hinanden. + anerkendelse af grænser.
2. Økonomisk samarbejde,
3. Respektere menneskerettighederne, som de var formuleret i FN-pagten. Det indbefattede ligeledes frihed og ytringsfrihed. + national selvbestemmelse.

Sovjet og ØstEus motiv var økonomi og politik. Det kom samarbejde herimellem og det havde den kommunistiske økonomi brug for.

Den kommunistiske ideologi vakler

Afspændingspolitikken var en sejr for socialismen

Solidaritætet blev grundlagt i Polen som var en uafhængig fagbevægelse. Det ble hurtigt

landsomspændende politisk oppositionsbevægelse med næsten 10 mio medlemmer.

Først anerkendte staten den men senere forbød de den. De endte dog end at leve videre under jorden.

De fik støtte af katolsk kirke.

Det kommunistiske regimes ideologiske selvforståelse smuldrede og tilslutningen nærmede sig 0.

Gorbatjov om reformerne + Reagans Evil Empire Speech

Den kommunistiske ideologi vakler s. 298-300
Afspændingspolitikken var en sejr for socialismen

Solidariteten blev grundlagt i Polen som var en uafhængig fagbevægelse. Det blev hurtigt landsomspændende politisk oppositionsbevægelse med næsten 10 mio medlemmer.
Først anerkendte staten den men senere forbød de den. De endte dog med at leve videre under jorden.

De fik støtte af katolsk kirke.

Den kommunistiske regimes ideologiske selvforståelse smuldrede og tilslutningen nærmede sig 0.

Gorbatjovs reformpolitik

Han indførte

Glasnost (åbenhed)

Perestrojka (omstrukturering)

Demokratisering

Han reformerede det kommunistiske system

Det ideologiske univers brød sammen efter afløsning af svindel og forbrydelser.

Folkekongressen blev indført og monopollet var forbi.

Hans mål var afspænding, nedrustning og økonomisk samarbejde.

Han sluttede derfor konkurrence med USA og indgik våbenbegrænsningsaftaler i stedet.

Sovjetunionens sammenbrud

og *Wind of Change*

Propagandakrigen og berlinproblemet

Kommunistiske regimer var i en propagandamæssig og ideologisk krig mod vesten.

Berlinmuren rejses 1961.

Der var åben grænse mellem øst og vestberlin. Den mislykkede opstand førte 330.000 tyskere i eksil på den vestlige side.

Unge forlod DDR for at få større individuel frihed og bedre karrieremæssige og økonomiske vilkår.

Grundet umuligheden bag, at overbevise borgerne om fortrin ved den socialistiske safundssystem lavede de en afskærmning mellem østtyskerne og vestberlin.

Gorbatjovs reformpolitik

Han indførte

Glasnost (åbenhed)

Perestrojka (omstrukturering)

Demokratisering

Han reformerede det komministiske system

Det ideologiske univers brød sammen efter afløsning af svindel og forbrydelser.
Folkekongressen blev indført og monopollet var forbi.
Hans mål var afspænding, nedrustning og økonomisk samarbejde.
Han sluttede derfor konkurrence med USA og indgik våbenbegrænsningsaftaler i stedet.

De kommunistiske regimer i østEU falder 1989.

Denne afspænding opfattes som et tegn på svaghed af de østeu oppositionskredse. Herved smuldrede det.
I 1989 opgav det polske kommunistparti og overlod magten til solidaritetet.
I DDR åbnede regeringen i 1989 fri passage mellem øst og vestberlin.
Muren var derved faldet

Sovjets sammenbrud

Den sovjetiske centralmagts svaghed -> mange folkeslag for at opnå selvstyre og fuld uafhængighed.
Estland, Letland og Litauen tog afstand fra Sovjet.
En gruppe konservative kommunister forsøgte at lave et statskup mod Gorbatsjov. Det slog dog fejl.
De demokratiske kræfter sejrede og statskuppet blev undergang.
Efter Stalins død i tredje omgang ophørte masseopmørene og blodige undertrykkelse selvom den strenge kontrol beholdes.